

ΕΡΕΥΝΑ ΓΣΕΕ: Οι περισσότεροι φοιτητές από εύπορες οικογένειες

Τα θρανία της ανισότητας

Της **ΑΝΝΑΣ ΑΝΔΡΙΤΣΑΚΗ**

Ενας στους τρεις Έλληνες που αποτελούν τη λεγόμενη «καρδιά των εργαζομένων», τη θεωρούμενη πιο δυναμική κατηγορία πολιτών, ηλικίας 30-40 ετών, έχει φοιτήσει «το πολύ μέχρι το Γυμνάσιο». Αντίθετα, μόλις ένας στους πενήντα διαθέτει μεταπτυχιακό-διδακτορικό.

Στοιχεία-έκπληξη για το μορφωτικό επίπεδο μας, το οποίο, ωστόσο, αποτελεί βασικό όπλο ενάντια στη φτώχεια. Όσο υψηλότερο είναι το μορφωτικό επίπεδο, τόσο μικρότερος ο κίνδυνος της φτώχειας. Ωστόσο, όπως επιβεβαιώνει η αποκαλυπτική έρευνα της ΓΣΕΕ (του Κέντρου Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής), η εκπαίδευση στην Ελλάδα παραμένει ταξική και, επιπλέον, περιφερειακά άνιση. Οι περισσότεροι φοιτητές προέρχονται από εύπορες οικογένειες.

Με άλλα λόγια, αν λάβουμε υπ' όψιν ότι οι δείκτες βελτίωσης του μορφωτικού επιπέδου αποτελούν ένα από τα δύο βασικά κριτήρια της αξιολόγησης των πολιτικών για την καταπολέμηση της φτώχειας (το άλλο είναι η παιδική θνησιμότητα), τότε η Ελλάδα δεν βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση. Να το πούμε αλλιώς: Αν κάποιος από 30-40 ετών είναι εργαζόμενος και έχει λάβει τη στοιχειώδη υποχρεωτική (ή και λιγότερο από αυτήν) εκπαίδευση, τότε οι πιθανότητες αξιοπρεπούς επιβίωσης όλο και λιγοστεύουν, ενώ τα πράγματα είναι ακόμη χειρότερα αν είναι γονέας, ενώ αν πρόκειται για γυναίκα, πρέπει να ανησυχεί. Το ποσοστό κινδύνου οικονομικής επισφάλειας είναι υψηλότερο στις γυναίκες (20,9%), σε σχέση με τους άνδρες (18,3%).

Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τους ερευνητές του ΚΑΝΕΠ είναι αποκαλυπτικά, ακόμη και για τους ίδιους, που περίμεναν ότι το προαναφερόμενο προφίλ του σύγχρονου Έλληνα ανήκε στο παρελθόν. Εξίσου αποκαλυπτικά, όμως, είναι και τα δεδομένα που προκύπτουν σε ό,τι αφορά τον καθοριστικό ρόλο της εκπαίδευσης στην κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη των πολιτών και της χώρας, αλλά από την άλλη και των ανισοτήτων σ' αυτήν, εξαιτίας της «ανισόρροπης εκπαιδευτικής ανάπτυξης», που βασίζεται σ' ένα σύστημα το οποίο συντηρεί και αναπαράγει «έναν ιδιότυπο ανορθολογισμό, που αγγίζει τα όρια του παραλογισμού». Αυτό τόνησε χθες ο υπεύθυνος των ερευνητικών προγραμμάτων του ΚΑΝΕΠ και παρουσιαστής της έρευνας, Νίκος Παϊζης.

Ανάμεσα στα σημαντικά ευρήματα της έρευνας, εντάσσονται:

- Ο συσχετισμός του κοινωνικού αποκλεισμού στην πρόσβαση σε ΑΕΙ και ΤΕΙ με τους δείκτες οικονομικής και πολιτιστικής ανάπτυξης.
- Η ανάδειξη της γεωγραφίας των ανισοτήτων στην εκπαίδευση.
- Η σύνδεση της σχολικής αναποτελεσματικότητας με τη διαφαινόμενη απαξίωση της γνώσης.

Αναλυτικότερα:

Οι επιπτώσεις του επιπέδου εκπαίδευσης των μελών των νοικοκυριών στη φτώχεια αναδεικνύεται, ανάμεσα σε άλλα, από τα εξής στοιχεία:

- Το 83,7% των φτωχών είναι αναλφάβητοι, έχουν τελειώσει μερικές τάξεις του Δημοτικού, Δημοτικό ή Γυμνάσιο, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους μη φτωχούς εκτιμάται στο 47,3%.
- Οι μη φτωχοί που έχουν μεταπτυχιακό είναι 24 φορές περισσότεροι από τους αντίστοιχους φτωχούς.
- Το 54,2% αυτών που δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο (αναλφάβητοι) απειλείται από φτώχεια. Το αντίστοιχο ποσοστό για άτομα που έχουν τελειώσει ΑΕΙ μειώνεται δραστικά, στο 4,2%.

Οι «κραυγαλές» κοινωνικές ανισότητες στον χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης έχουν πολλές αφετηρίες και διαδρομές. Σύμφωνα με την έρευνα, υπάρχουν:

- Περιοχές με χαμηλό δείκτη ευημερίας, αλλά χαμηλό δείκτη πρόσβασης στα ΑΕΙ. Σε Ροδόπη και Ξάνθη, το 52% έχουν πάρει υποχρεωτική μόρφωση, ενώ στην Ευρυτανία το 42,94%.
- Περιοχές με υψηλό δείκτη ευημερίας και υψηλό δείκτη πρόσβασης. Χαρακτηριστικές είναι οι Αθήνα (29,16% είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ), Θεσσαλονίκη (29,12%), Ιωάννινα (30,09%), Χίος (26,16%) και Χανιά.
- Περιοχές με αντιθέσεις. Άλλες με χαμηλό δείκτη ευημερίας και υψηλό δείκτη πρόσβασης, όπως οι Σέρρες και η Καρδίτσα, αλλά και αντίθετα, δηλαδή με υψηλούς οικονομικούς δείκτες, αλλά χαμηλούς εκπαιδευτικούς δείκτες.

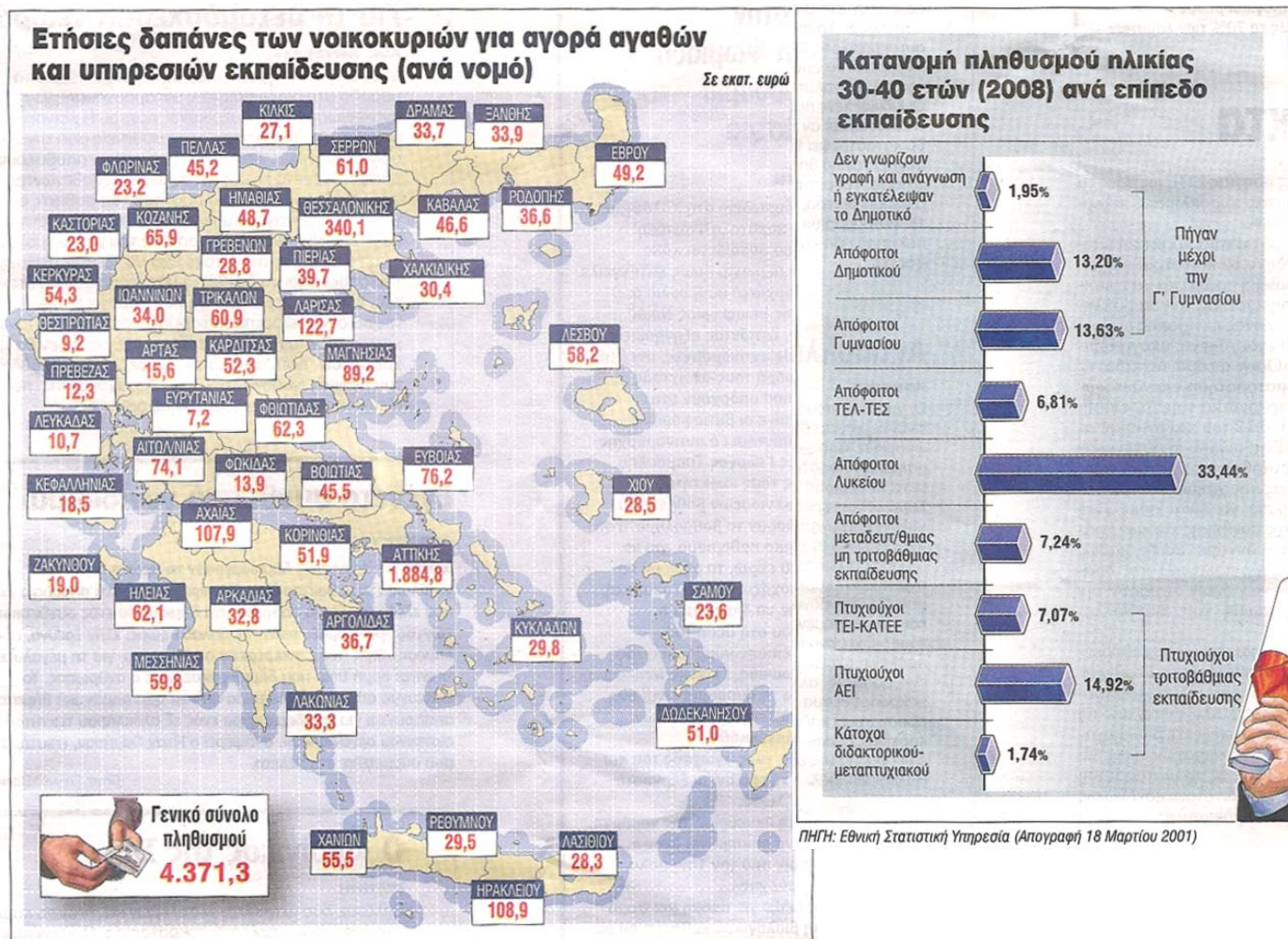
Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της κατηγορίας αποτελούν οι τουριστικές περιοχές (Ζάκυνθος, Κυκλάδες), όπου διαπιστώνεται απαξίωση της γνώσης, αλλά και άλλες περιοχές, όπως ο Νομός Ρεθύμνου -και ειδικά στα ορεινά. Το 40% των κατοίκων έχουν λάβει υποχρεωτική μόρφωση, ενώ το 25% μόνο του Δημοτικού. Εδώ και χρόνια παρατηρείται το φαινόμενο της σχολικής διαρροής. Η περιοχή, όμως, ευημερεί. Η ευκολία πλουτισμού, τα προϊόντα παραοικονομίας και φοροδιαφυγής -που τώρα διερευνώνται, με αφορμή τα επεισόδια στα Ζωνιανά- ήταν και παραμένουν λόγοι απαξίωσης του σχολείου ως εργαλείου κοινωνικής καταξίωσης.

Το ότι υπάρχουν εκπαιδευτικές ανισότητες δεν αποτελεί είδηση, λένε οι ερευνητές της ΓΣΣΕ. Το ότι όμως η εθνική εκπαιδευτική πολιτική αδικεί κατάφωρα τις περιοχές που μειονεκτούν, δεν έχει αναδειχθεί.

- Ο πολιτικός σχεδιασμός είναι αποκλειστικά κεντρικός και εξειδικεύεται με τον αυτό τρόπο στις περιφέρειες.
- Το -κοινωνικά και συνταγματικά- κεκτημένο της δωρεάν Παιδείας αφενός βάλλεται, αφετέρου δεν επαρκεί για να υπάρξει ουσιαστική ισότητα ευκαιριών στην πρόσβαση στην Ανώτατη Εκπαίδευση.

Οι φοιτητές εξακολουθούν στην πλειονότητά τους να προέρχονται από εύπορες οικογένειες, ενώ ο αριθμός αυτών που προέρχονται από τα πολυπληθέστερα λαϊκά στρώματα είναι αναλογικά εξαιρετικά χαμηλός. Και αυτή η δυσαναλογία, αντί να μειώνεται, εντείνεται.

- Και από την άλλη, εξακολουθούμε να δίνουμε τεράστια ποσά στην παραπαιδεία. Τα ελληνικά νοικοκυριά έδωσαν τη χρονιά 2004-2005 4.371.300.000 ευρώ.

ΑΠΟΦΕΙΣ

Αποκλεισμένοι

ΔΙΑΛΥΕΙ τελείως τον μύθο της δωρεάν δημόσιας εκπαίδευσης μια πολύ σοβαρή επιστημονική έρευνα του Κέντρου Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής της ΓΣΣΕ, που διενεργήθηκε σε 6.555 νοικοκυριά (με 17.386 μέλη).

ΔΟΘΗΚΕ στη δημοσιότητα η έρευνα με τον αποκαλυπτικό τίτλο «Φτώχεια, εκπαίδευση και κοινωνικός αποκλεισμός», τον οποίο στηρίζουν τα ευρήματα και τα στοιχεία που αναλύθηκαν και είναι συντριπτικά για την εκπαιδευτική πολιτική της χώρας.

ΕΧΕΙ ΓΙΝΕΙ προ πολλού η εκπαίδευση στη χώρα μας, από δημόσιο αγαθό που έπρεπε να είναι, προνόμιο των πλουσίων και των σχετικά ευπόρων, όσων δηλαδή μπορούν να πληρώσουν για τη φοίτηση σε καλά ιδιωτικά σχολεία και σε φροντιστήρια, αλλά και να σηκώσουν το οικονομικό βάρος για την πανεπιστημιακή μόρφωση.

ΣΥΝΔΕΕΤΑΙ, λοιπόν, άμεσα η φτώχεια με την εκπαίδευση και αντίστροφα. Είναι βεβαιωμένο, ότι το 20% του πληθυσμού της Ελλάδας είναι μέλη νοικοκυριών με εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας. Εδειξε η έρευνα της ΓΣΣΕ, ότι το 83,7% των φτωχών είναι αναλφάβητοι ή έχουν τελειώσει μερικές τάξεις του Δημοτικού, Δημοτικό ή Γυμνάσιο. Το αντίστοιχο ποσοστό για τους μη φτωχούς υπολογίζεται στο 47,3%.

ΣΥΝΤΡΙΠΤΙΚΑ για τους φτωχούς είναι και τα στοιχεία για την Ανώτατη Εκπαίδευση. Από τους πτυχιούχους ΑΕΙ, οι μη φτωχοί είναι 7,7 φορές περισσότεροι από τους αντίστοιχους φτωχούς, ενώ οι μη φτωχοί με μεταπτυχιακό είναι 24 φορές περισσότεροι από τους αντίστοιχους φτωχούς.

ΟΔΗΓΕΙ το προνομιακό για τους έχοντες και κατέχοντες εκπαιδευτικό σύστημα όχι μόνο σε εκπαιδευτικές, αλλά και σε κοινωνικές ανισότητες και τελικά σε κοινωνικούς αποκλεισμούς.

ΟΛΟΚΛΗΡΕΣ περιοχές, ακόμη και μέσα στο Λεκανοπέδιο της Αττικής, που μαστίζονται από τη φτώχεια, χαρακτηρίζονται από την έρευνα ως «γκρίζες ζώνες της εκπαίδευσης» και, όπως υπογραμμίζεται, «αποκαλύπτουν την γκρίζα πραγματικότητα μιας ολόκληρης κοινωνίας».

ΔΙΑΛΥΟΥΝ τα στοιχεία της έρευνας τον μύθο των μεγαλόστομων διακηρύξεων, ότι η εκπαίδευση είναι «πρώτη κυβερνητική προτεραιότητα» και ότι η «καλύτερη επένδυση για μια χώρα είναι στην εκπαίδευση».

ΕΡΧΟΝΤΑΙ και παρέρχονται οι κυβερνήσεις και παρά τις προεκλογικές διακηρύξεις και τις υποσχέσεις για αύξηση των δαπανών, για μεταρρυθμίσεις και αναμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος, τα πράγματα χειροτερεύουν, θερειύει η παραπαιδεία, εκτοξεύεται στα ύψη το κόστος των σπουδών και γονατίζουν τα φτωχά νοικοκυριά.

ΣΚΟΤΩΝΕΙ η ανεπάρκεια της δημόσιας εκπαίδευσης δεκάδες χιλιάδες παιδιά φτωχών οικογενειών, πολλά από τα οποία έχουν τη «σφραγίδα της δωρεάς», έχουν ταλέντο. Σκοτώνει το σύστημα εν ψυχρώ το μέλλον του τόπου, προς δόξαν της οικονομίας της αγοράς, που θέλει την πλήρη κατάργηση της δωρεάν εκπαίδευσης.